

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการบริหารจัดการการศึกษา นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเพื่อให้ทันกับกระแสโลกาภิวัตน์หรือตามกระแสโลกที่นับวันจะไม่มีพรมแดนมากขึ้น ระบบการบริหารจัดการจึงต้องหันมาทบทวนบทบาทหน้าที่ของ “การศึกษา” กับ “การพัฒนาคน” กำลังคนและประเทศว่าจะสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้หรือไม่ จึงมีแนวคิดในการปฏิรูปขึ้น (ชร สุนทรายุทธ, 2551, หน้า 40)

หลักการบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับครูและนักเรียนมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ คุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการบริหารแล้ว จำเป็นต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ มีศักยภาพในการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ และสังคมความรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 13)

สภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วในปัจจุบันที่เกิดการแข่งขันทางการค้าของนานาชาติทั่วโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและวัฒนธรรมสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม คนที่อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขจะต้องรู้เท่าโลก รู้เท่าทันชีวิต รู้เท่าทันจิตใจของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท (วิทยากร เชียงกูล, 2553, หน้า 2) หากผู้นำขององค์กรใดสามารถทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรได้ รวมทั้งสามารถทำให้สมาชิกในองค์กรร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างเต็มที่ และมีการประสานงานกันอย่างดีใน

องค์การแล้วก็แสดงว่าผู้นำในองค์การนั้นมีภาวะผู้นำสูง ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำองค์การใดไม่สามารถบริหารงานให้บรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การหรือไม่สามารถทำให้สมาชิกในองค์การร่วมแรงประสานงานกันได้แล้วก็แสดงว่าผู้นำขององค์การนั้นเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำต่ำ ดังนั้นองค์การใดที่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำต่ำ ผลงานก็จะไม่ดีและไม่มีความเจริญก้าวหน้า องค์การนั้นก็ค่อยๆ เสื่อมโทรมลงและอาจสลายไปในที่สุด (ยุพดี เรื่องฉาย, 2548, หน้า 1)

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งนี้เพราะความต้องการและความจำเป็นของสังคมมีผลทำให้เกิดระบบโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายๆ ฝ่าย ซึ่งมีความสำคัญรับผิดชอบ มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความตั้งใจที่จะช่วยกันปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุที่โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงต้องเปลี่ยนแปลงคล้อยตามสังคม โรงเรียนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำสังคม และคงสภาพทางสังคม ตลอดจนพัฒนาสังคมให้เจริญงอกงาม (ชร สุนทรายุทธ, 2551, หน้า 87)

โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์การหรือหน่วยงานทางการศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนระบบให้ เป็นไปตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ จึงจะทำให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดและ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ผู้บริหาร โรงเรียน สอดคล้องกับ ผู้บริหาร เป็นผู้นำด้วยแล้ว จะมีผลต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปคุณลักษณะผู้บริหารที่ดี ตามแนวคิดของนักวิชาการทางการบริหารจัดการ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มี บุคลิกภาพดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักปรับปรุงแก้ไข มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจ บุคคลทั่วไปและเข้าใจสังคมได้ดี มีความกระตือรือร้น มีวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจที่ดี มีความ อดทนและรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ประสานงานได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและ ยอมรับนับถือ ผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและความยุติธรรม ลักษณะดังกล่าวไม่ได้หากันง่ายๆ ใน สถานศึกษา ที่หายากยิ่งกว่านั้น คือ ภาวะผู้นำ หรือ ความเป็นผู้นำ (ชร สุนทรายุทธ, 2551, หน้า325)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงาน การบริหารงานจะประสบความสำเร็จลงได้ผู้บริหารจะต้องใช้ภาวะผู้นำกระจายความรับผิดชอบ อย่างเป็นธรรมชาติไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารในยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องรู้จักใช้ภาวะผู้นำให้ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับทุกสภาพการณ์ได้ ผู้บริหารต้อง ทำหน้าที่เป็นผู้นำ เป็นตัวอย่างในด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา ความเชื่อมั่นและความเลื่อมใสในตัวผู้บริหาร เพื่อให้หน่วยงานหรือองค์การเกิดประสิทธิผลสูงสุด และเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน การแสดงออกของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อ ความรู้สึกนึกคิดของครูและนักเรียนเป็นอย่างมาก อันส่งผลถึงคุณภาพการบริหารงานในโรงเรียน ว่าจะประสบความสำเร็จเพียงใด ฉะนั้นประสิทธิผลของหน่วยงานหรือองค์การ ถือเป็นผลสืบ

เนื่องมาจากการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนานำพาโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังที่ สมชาติ ประชาณุกุล (2546, หน้า 85) ได้กล่าวว่า การเป็นผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนจึงมีความสำคัญยิ่งในอันที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การเป็นผู้นำนั้นปกติแล้วจะประกอบได้ด้วยการนำและการบริหารภารกิจ การนำเป็นความรับผิดชอบในการสนองความต้องการของบุคคลและการเปลี่ยนแปลงหรือนวัตกรรม ส่วนภารกิจด้านการบริหารเป็นการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนรวมทั้งโปรแกรมการเรียนการสอนและการรักษาหรือป้องกันให้หน่วยงานดำรงต่อไปด้วยประสานงานขจัดปัญหาและประเมินผลงาน ฉะนั้นในการทำงานของผู้บริหารจึงต้องใช้ภาวะผู้นำเป็นเครื่องมือชักจูงให้ร่วมงานมีความคิดเห็นและปฏิบัติตามความต้องการของตน โดยอาศัยสถานการณ์แวดล้อมขณะนั้นเข้าช่วยเหลือ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสภาพแวดล้อม จะเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นว่าผู้นำนั้นมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ขึ้นกับการทำงานของผู้นำในฐานะผู้บริหารที่ฉลาด มีไหวพริบในการให้งานที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากงานที่มอบหมายควรเป็นงานที่ทำทนายและมีความสำคัญต่อผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความสนใจในงาน ทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะขยายขีดความสามารถของตัวเอง เพื่อเป็นผู้พิชิตในงานที่มอบหมาย

โรงเรียนที่มีประสิทธิผล คือโรงเรียนที่มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้ถึงจุดสูงสุด สามารถออกไปสู่สังคมภายนอกได้อย่างมีคุณภาพ การพิจารณาว่าโรงเรียนมีประสิทธิผลหรือไม่นั้นมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญหลายประการ แต่แนวคิดของ มอท (Mott, 1985 cited in Hoy and Miskel, 1991, p.398) ได้ระบุว่า การที่โรงเรียนจะมีประสิทธิผลเพียงใดพิจารณาได้จาก 1. ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2. ความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ 4. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน นอกจากนี้การที่โรงเรียนจะมีประสิทธิผลหรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยความทุ่มเทความพยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต้องอาศัยทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ รวมถึงภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้ร่วมงานยอมรับนับถือ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่สำคัญต้องอาศัยหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นทิศทางของการพัฒนาที่ถูกต้องถูกทิศทาง อันเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหาร (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546, หน้า 38)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอ

บางเสาชง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 เป็นองค์กรนำในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งทางด้านปริมาณ คุณภาพ และพัฒนาสู่มาตรฐานสากล มีเป้าประสงค์ที่จะนำไปสู่โรงเรียนคุณภาพ ดังนี้ 1. ครูดี 2. นักเรียนดี 3. ผู้บริหารดี 4. แหล่งเรียนรู้ดี โดยเฉพาะผู้บริหารดีจะต้อง 1. มีคุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำ สามารถบริหารจัดการศึกษาและการเรียนรู้ 2. มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้นำทางวิชาการ 3. บริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ 4. จัดองค์กร โครงสร้างและบริหารครบวงจร 5. บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 6. บริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม 7. จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพนักเรียนอย่างหลากหลาย และ 8. ส่งเสริมสนับสนุนคุณครูทำวิจัยพัฒนาคุณภาพ

ในฐานะที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนในปี.ศ.2558 ซึ่งเหลือเวลาอีกไม่มากนักในการที่ประชาชนจะต้องเตรียมตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่นี้ คนไทยจำนวนมากยังไม่ตื่นตัวในการเข้าเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดประตูสู่การเป็นประชาคมอาเซียน การเตรียมความพร้อมด้านการศึกษา จึงเป็นรากฐานหนึ่งที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจและนำองค์ความรู้ไปใช้ในการเตรียมรับมือกับยุคบริโภคนิยม และการสื่อสารไร้พรมแดนที่จะส่งผลกระทบต่อประชาคมอาเซียนรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555, หน้า 38) การบริหารจัดการ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะผลักดันให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย ปัจจัยสำคัญที่ผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จก็คือ ผู้บริหาร ที่ต้องรับรู้ เข้าใจ และยอมรับงานนี้อย่างจริงจัง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 19) มีการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความสำเร็จที่ตัวนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณลักษณะที่จะดำรงชีวิตในประชาคมอาเซียนได้อย่างมีความสุข เพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืนทั้งตัวนักเรียนเองและสถานศึกษา

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เนื่องจากพบว่าโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนและพัฒนางานให้ดีขึ้น จึงจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการบริหารการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานทางการศึกษาต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามแนวทฤษฎีของแบส (Bass) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และประสิทธิผลของโรงเรียนตามแนวคิดของมอท (Mott) โดยพิจารณาได้จาก ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

คำถามเพื่อการวิจัย

มีปัญหาการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิภาพของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับใด
3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศมีความแตกต่างกันหรือไม่
4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษามีความแตกต่างกันหรือไม่
5. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหารโรงเรียนหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู

2. ศึกษาระดับประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู

3. เปรียบเทียบเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ

4. เปรียบเทียบเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา

5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยมีสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศมีความแตกต่างกัน

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษามีความแตกต่างกัน

5. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 ตามความคิดเห็นของครู มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหาร โรงเรียนเชิงบวก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร กับประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษา

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 ตามแนวคิดของเบส (Bass) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1.1.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

1.1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ

1.1.3 การกระตุ้นทางปัญญา

1.1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

1.2 ประสิทธิภาพของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามแนวคิดของ มอท (Mott) โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ 4 ประการ คือ

1.2.1 ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

1.2.2 ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

1.2.3 ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน

1.2.4 ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีโรงเรียนจำนวน 71 โรงเรียน ครูจำนวน 1,139 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2 มีโรงเรียนจำนวน 71 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปในการประมาณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเคร์จซี่และมอร์แกน (Krejcie

and Morgan, 1970, p.608) ค่าความเชื่อมั่น 97% ได้ครูจำนวน 291 คน และทำการสุ่มโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้นที่ศึกษา (independent variables) ได้แก่สภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบไปด้วย

3.1.1 ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน จำแนกเป็น

3.1.1.1 ครูที่ปฏิบัติการเรียนการสอนในโรงเรียน

3.1.2 เพศ

3.1.2.1 ชาย

3.1.2.2 หญิง

3.1.3 วุฒิการศึกษา

3.1.3.1 ปริญญาตรี

3.1.3.2 สูงกว่าปริญญาตรี

3.2 ตัวแปรตามที่ศึกษาตัวที่ 1 (dependent variables) ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร

3.2.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

3.2.2 การสร้างแรงบันดาลใจ

3.2.3 การกระตุ้นทางปัญญา

3.2.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

3.3 ตัวแปรที่ศึกษาตัวที่ 2 (dependent variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน

3.3.1 ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

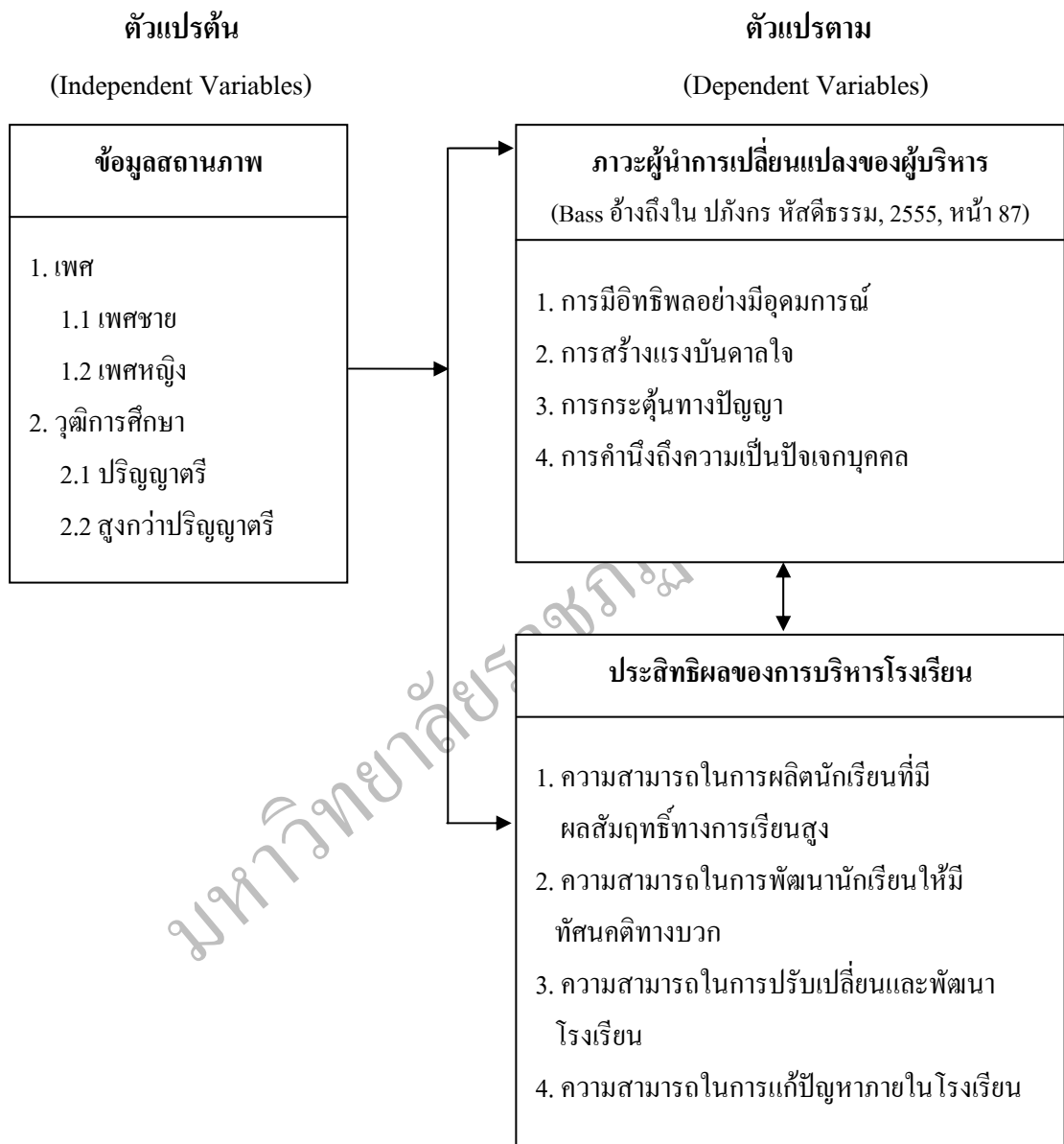
3.3.2 ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

3.3.3 ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน

3.3.4 ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

4. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู ได้ดำเนินการวิจัยระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 – ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยกำหนดนิยามคำศัพท์เฉพาะดังนี้

สถานภาพ หมายถึง ครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2

ครู หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้ปฏิบัติการสอนในตำแหน่งครูในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

เพศ หมายถึง ครูหญิงและครูชายที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

วุฒิการศึกษา หมายถึง ครูที่มีวุฒិการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2 หมายถึง โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ เขต 2

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามในการกระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาพัฒนาความสามารถและศักยภาพให้สูงขึ้น ทำให้ผู้ร่วมงานตระหนักรู้ในภารกิจ วิสัยทัศน์ขององค์กร ประกอบด้วยองค์ประกอบพฤติกรรม 4 ประการ คือ

(1) **การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์** หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกมาให้ผู้ได้บังคับบัญชามีการยอมรับ เชื่อมั่น ศรัทธา ภาคภูมิใจและไว้วางใจในความสามารถของผู้บริหาร ยินดีที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้บริหารจะมีการประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม เน้นความสำคัญเรื่องค่านิยม ความเชื่อ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค ผู้บริหารจะมีคุณลักษณะที่สำคัญในด้านการมีวิสัยทัศน์ และการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ได้บังคับบัญชา มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ มีความสามารถในการจัดการหรือการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีการเห็นคุณค่าของตนเอง มีศีลธรรม และจริยธรรม

(2) **การสร้างแรงบันดาลใจ** หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสื่อสารเป็นอย่างสูง สามารถสื่อสารให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจภายใน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อกลุ่ม ผู้บริหารจะมีการตั้งมาตรฐานในการทำงานของผู้ได้บังคับบัญชาไว้สูงและแสดงออกถึงความเชื่อมั่นว่าผู้ได้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารจะแสดงออกถึงความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน มีการให้กำลังใจผู้ร่วมงาน มีการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้ตระหนักถึงสิ่งสำคัญยิ่งขององค์กร โดยผู้บริหารจะมีลักษณะที่สำคัญใน

ด้านการสร้างแรงจูงใจภายในให้กับผู้ได้บังคับบัญชาในการทำงานเพื่อองค์กร มีการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก

(3) **การกระตุ้นทางปัญญา** หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงพฤติกรรมที่เป็นการกระตุ้นผู้ได้บังคับบัญชาให้เห็นถึงวิธีการหรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา มีการพิจารณาถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบเก่า ๆ ส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็น มองปัญหาในแง่มุมต่างๆ มีการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผล และข้อมูลหลักฐาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารจะมีคุณลักษณะที่สำคัญในการด้านความคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นผู้คิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์

(4) **การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล** หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงพฤติกรรมในการทำงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ได้บังคับบัญชา มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง และเป็นรายบุคคล ผู้บริหารจะมีพฤติกรรมเป็นที่เลื่อมใส สอนและให้คำแนะนำและส่งเสริมพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง มีการกระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานให้ผู้ได้บังคับบัญชา โดยผู้บริหารจะมีคุณลักษณะสำคัญด้านความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล การเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและมีเทคนิคการมอบหมายงานที่ดี และเนื่องจากสภาพปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคลากรของไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงตามสภาพของสังคม

ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน จนทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลในภาพรวมทั้งระบบ

(1) **ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง** หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการดำเนินงานในโรงเรียนทั้งการบริการ การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อเอื้อให้นักเรียนมีผลการเรียนดี มีทัศนคติแรงจูงใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลทางการเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง สามารถเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

(2) **ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก** หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการดำเนินงานในโรงเรียนด้านการบริหาร และการอบรมสั่งสอน

นักเรียนให้เป็นคนดี โดยมีความรู้สึกลงและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์ของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระเบียบวินัย มีความเป็นประชาธิปไตย รู้จักพัฒนาตนเองและมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา

(3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน รวมถึงการปรับหลักสูตร เพื่อให้โรงเรียนก้าวหน้าทันกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว

(4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งด้านการเรียนการสอน การปกครองนักเรียน และงานรับผิดชอบอื่นๆ จนประสบความสำเร็จหรือเป็นไปได้ด้วยดี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่วางไว้

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางให้ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 นำเอาภาวะผู้นำตามทฤษฎีของเบส (Bass) มาปรับพฤติกรรมการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนได้

2. ได้ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสามารถนำเอาภาวะผู้นำตามทฤษฎีของเบส (Bass) มาเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียนได้

3. ได้ข้อมูลความแตกต่างทางความคิดระหว่างเพศ และวุฒิการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจให้ตรงกัน

4. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 สามารถนำข้อค้นพบไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ (Smart School) ตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2